

منمنلی زاده است (۱۸۸۶م)؛ تقریظات (۱۸۹۸م). نمایشنامه‌ها: عقیقه آتزه‌لیق (۱۸۷۰م) که نخستین اثر چاپی رجایی زاده است؛ وصلت (۱۸۷۴م) که نظیره‌ای است بر یه کودک بیچاره اثر نامق کمال؛ کمندی هر کس پیش تر بداند پیش تر اشتباه می‌کند که بر اساس یکی از داستان‌های هزارویک شب نوشته شده است (۱۹۱۴م). داستان‌ها: محسن بیگ یا سرونوشت غم‌انگیز شاعری (۱۸۸۹م) که اثری عاشقانه است؛ شمسا (۱۸۹۵م)؛ داستان بلند سودای درشکه یا عاشقی بهروز بیگ که مهم‌ترین داستان اکرم با موضوع فرنگی‌مآبی و بیماری مسری زمان است و اثری دورشونده از رماتیسیم و گشاینده به رالیسم و آمیخته به طنزی ظریف است (۱۸۹۸ و ۱۹۶۳م). ترجمه‌ها: ترجمه آنالا نوشته شاتوریریان از فرانسه (۱۸۷۲م)؛ ترجمه پریزون نوشته سیلیویو پلینکو، شاعر درام‌نویس ایتالیایی (-۱۸۵۴م).

منابع: ادبیات نوین ترکیه، ۳۴، ۵۷، ۵۸، ۷۲، ۱۱۱، ۱۴۷، ۱۶۶؛ از صبا تا نیما، ۹۴/۲، ۴۳۶؛ ایران و عثمانی در آستانه قرن بیستم، ۳/ در صفحات فراوان؛ در بیان ادبیات دیوانی، ۲۰۶؛ زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، ۲۴۹؛ فهرس المطبوعات التركية العثمانية، ۱۲۹/۲، ۳۱۳؛ قاموس الاعلام، ۲۲۶۸/۳؛ محمد عاکف، ۲۴۳-۲۴۴؛ *Islam ansiklopedisi*, 4/218-221; *Son asır Türk şairleri*, 1/276-284; *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi*, 7/292-298; *Türk edebiyatçılar sözlüğü*, 457-458; *Türk edebiyatı ansiklopedisi*, 4/985-987; *Türk edebiyatı antolojisi*, 43-47; *Türk edebiyatı tarihi*, 2/916-924; *Türkiye yazarlar ansiklopedisi*, 796; *Yazarlar sözlüğü*, 365-366.

رشنوزاده

رحمی، ابراهیم افندی فرزند عبدالحمید کریدی رومی ← رحمی کریدی

رحمی افندی (rah.mi.a.fan.di) / خواجه رحمی، فرزند احمد افندی، روستای هوغی در خریوت ۱۲۱۷ - همان‌جا ۱۳۰۱ ق/ ۱۸۰۲ - ۱۸۸۴م، شاعر عثمانی. پدرش از علمای روستای هوغی بود. تحصیلاتش را نزد احمد افندی، مفتی خریوت، آغاز کرد و با پسر هم‌او، عمر نعیمی خریوتی، دوستی یافت. پس از آن او و عمر نعیمی به غازی عینتاب رفتند و در

بیاورد. رجایی زاده به اعتباری نخستین ادبیات‌شناس ترک است که ادبیات را بر اصول زیبایی‌شناسی غربی و با توجه به اوضاع زمانه بررسی کرده است. عبدالحق حامد (۱۸۵۱ - ۱۹۳۷م) هم که خود در شاعری تأثیر زیادی در رجایی زاده گذاشته بود به انتقاد او اعتقاد یافت و در مقدمه نمایشنامه زینب خود خطاب به او چنین گفت: «اکرم بی‌مثل و نظیر... از دقت نظرت آگاهی دارم.» اکرم مانند دیگر ادیبان دوره تنظیمات هنرمندی چند وجهی بود و در حدود بیست‌وسه اثر بزرگ و کوچک، از داستان، نقد، نمایشنامه و شعر نوشته است. شعر رجایی زاده روی هم‌رفته از سه مرحله گذشت. در مرحله نخست تحت تأثیر ادب دیوانی، در مرحله دوم متأثر از نامق کمال و عبدالحق حامد بود و هنوز زبانی را به کار می‌گرفت که پر از واژه‌های عربی و فارسی بود، چنان‌که در برخی از سروده‌هایش فراوان واژه‌های فارسی و عربی به چشم می‌خورد و در مرحله سوم از جریان ثروت فنون تأثیر گرفت؛ اما همچنان عناصری از دو مرحله پیشین را با خود داشت. دوره آفرینندگی رجایی زاده هم‌زمان به روزگار استبداد بود. برخی از پژوهندگان تاریخ ادبیات ترک، وی را از نخستین گشایندگان راه شعر نو در ترکیه به شمار آورده‌اند، زیرا او بر آن بود که: «لزومی ندارد که هر شعری دارای وزن و قافیه باشد، چه هر سخنی دارای وزن و قافیه را نمی‌توان شعر نامید.» یحیی آرین‌پور گمان برده است که علی‌اکبر دهخدا شعر «یادآر ز شمع مرده یادآر» را که در ۱۹۰۹ م به یاد میرزا جهانگیرخان صور اسرافیل سروده تحت تأثیر مستقیم و غیر مستقیم شعر «وقتا که گلوب بهار، یکسر» رجایی زاده بوده است. اکرم فارسی را به خوبی می‌دانسته و بر شماری از کتاب‌هایش عنوان فارسی نهاده است که از آن شماره‌اند نغمه سحر، یادگار شباب، ناچیز، پژمرده، زمزمه و نفرین. رجایی زاده به فارسی هم شعر می‌گفته که بیتی از آن چنین است: «ای گفت و شنید هوس، ای الفت شایق - ای یرف و تگرگ و مطر، ای برق صواعق.» از آثارش: منظومه‌ها: نغمه سحر (۱۸۷۱م) که دربردارنده سروده‌های شانزده تا بیست‌سالگی او است؛ یادگار شباب (استانبول، ۱۸۷۳م)؛ زمزمه در سه جلد (۱۸۸۳ - ۱۸۸۵م)؛ نفرین (۱۹۱۶م)؛ پژمرده (۱۸۹۵م)؛ نژاد اکرم (۱۹۱۰م). پژوهش‌ها: تعلیم ادبیات (۱۸۷۹م)؛ برخی از شاعران قدیمی (۱۸۸۵م)؛ تقدیرالحان که پژوهشی درباره الحان نوشته طاهر

170118

RAHMÎ EFENDÎ

-
- 1 YAŞAR ACAT, Rahmi Efendi ve el-'İkdu'n-Nâmî 'ale'l- Câmî adlı eseri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora, 2013